

A hatósági ármeghatározás kérdései

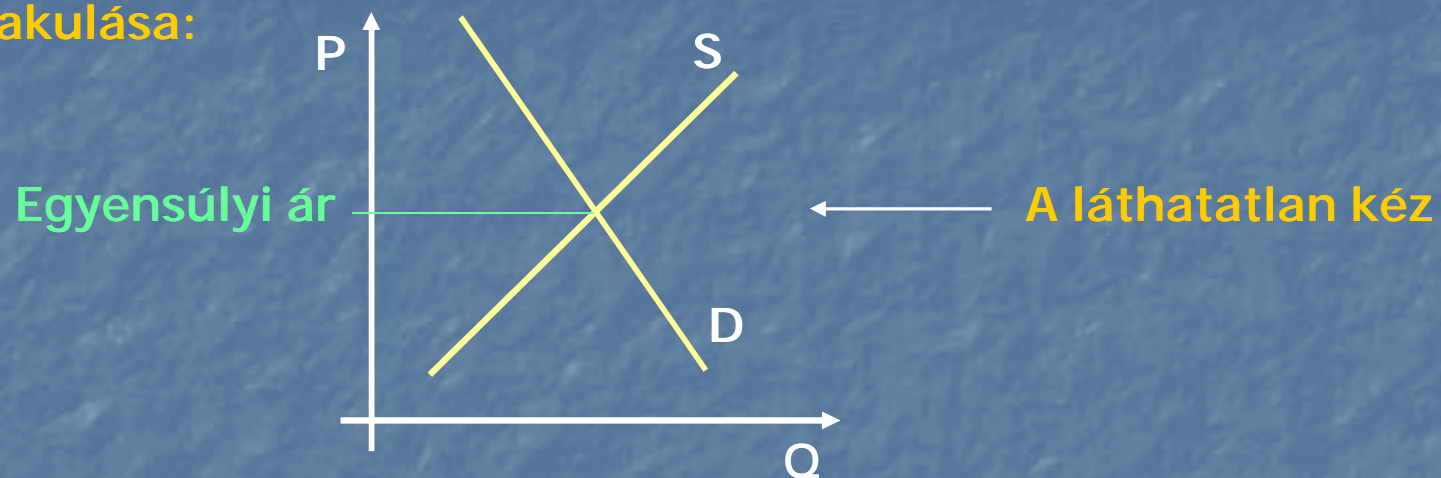
előadó: Sugár Dániel (TIG-RES Rt.)

CMC minősítés

2004. február 10.

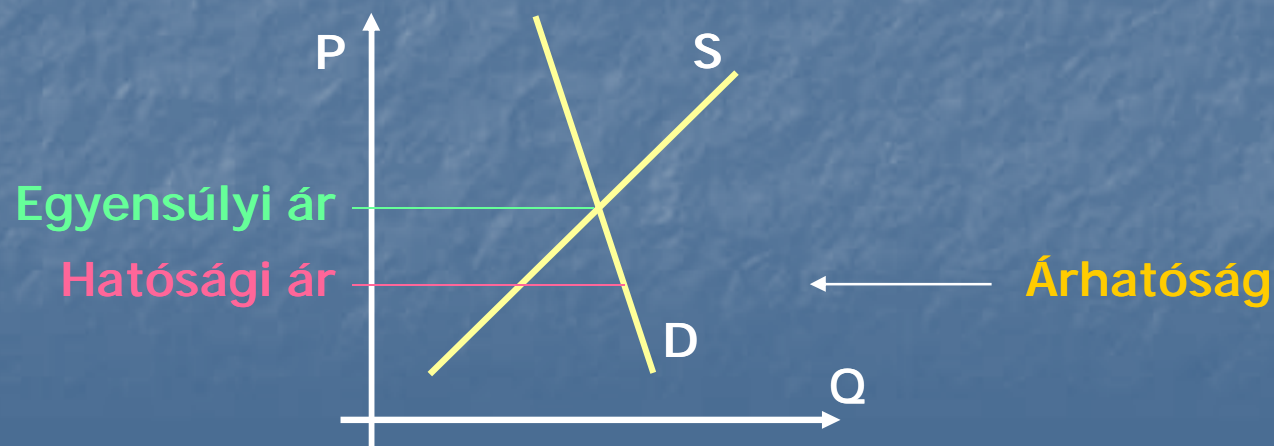
Piaci árak vs. hatósági árak

A piaci ár kialakulása:

Hatósági ár bevezetése:

Az ár függetlenedik a keresleti és kínálati viszonyoktól

A hatósági áralkalmazás példái

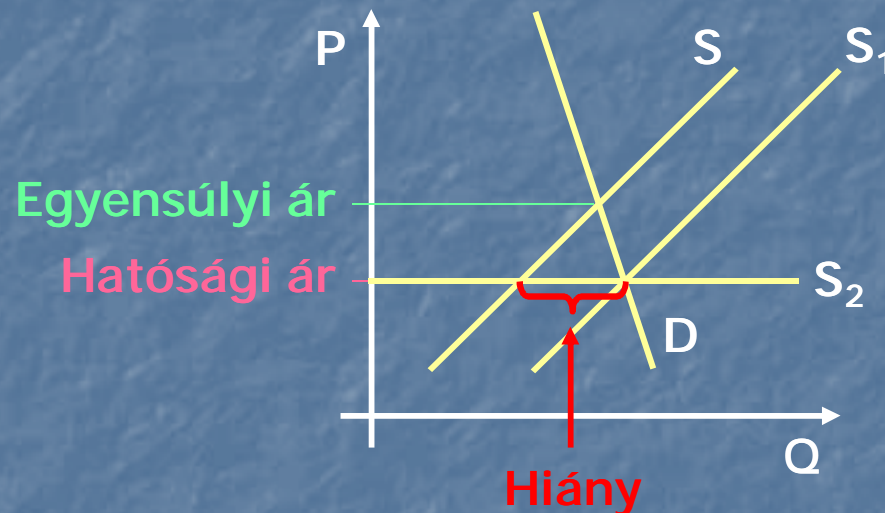
- Villamos energia
- Távhőszolgáltatás
- Személyszállítás
- ...

De!

- A hatósági árak sokszor maximált árat jelentenek
- Más a hatósági és más a rögzített ár

A hatósági áralkalmazás hatása a piaci szereplőkre 1.

Ha a hatósági ár a piaci árnál alacsonyabb...

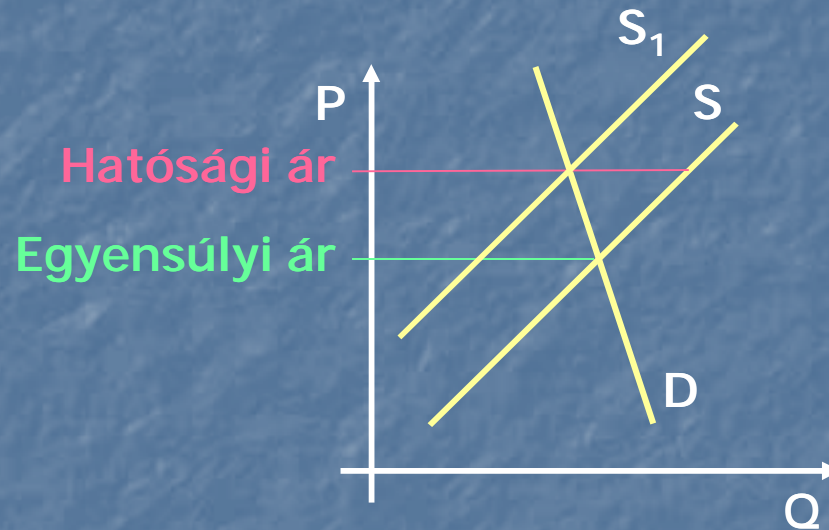

...az adott termékre túlkereslet alakul ki. Ekkor

- Az eladónak juttatott transzferek révén módosulhat a kínálati függvény
- Az eladót kötelezik az alacsonyabb ár melletti kereslet kielégítésére
- Hiány alakul ki, ami a másodlagos piacok létrejöttéhez vezethet

A hatósági áralkalmazás hatása a piaci szereplőkre 2.

Ha a hatósági ár a piaci árnál magasabb...

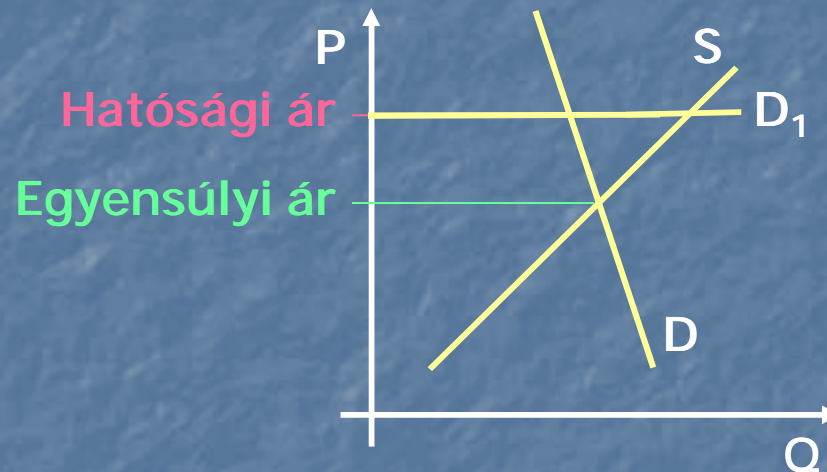

...az adott termékre túlkínálat alakul ki. Ekkor

- A kínálati függvény megmarad, de a termelés visszaesik
- Amennyiben a hatósági ár maximált árat jelent, a piac hatása érvényesül
- A kínálati függvény elmozdításának eszköze lehet az adó bevezetése

A hatósági áralkalmazás hatása a piaci szereplőkre 3.

Ha a hatósági ár a piaci árnál magasabb...

...az adott termékre túlkínálat alakul ki. Ekkor

- Adott esetben a keresleti függvény is módosítható (pl. mezőgazdasági felvásárlási árak)
- Ebben az esetben a kereslet sokszor csak egy limitált mennyiségre terjed ki

Mi indokolhatja hatósági árak alkalmazását?

- Piaci elégtelenségek megléte, méltányolható társadalmi célok
- Monopóliumok
- A helyettesítő termékek hiánya, túl rugalmatlan keresleti görbe
- Az adott termék/szolgáltatás vagy piac stratégiai vagy speciális jellege
- ...

A hatósági ár mindenképpen piactorzító hatású! Nem mindegy viszont, hogy milyen érdekből, milyen piacot, milyen irányba torzítunk

Szemléletbeli különbség az USA és a nyugat-európai országok között

Mit eredményezhet a hatósági árak alkalmazása?

- A piaci elégtelenségek mérséklése
- A monopóliumok erőfölényének csökkentése, az extraprofit elvonása
- Társadalmi-politikai célok megvalósítása a jövedelem-újraelosztás növelése révén
- Stabil, rövidtávon nem ingadozó áralakulás
- Egy fontos szempont: az árszabályozás költségei

A hatósági ár alkalmazása nem mindig a legjobb megoldás! Alternatíva lehet a szabályozott verseny, egyéb törvényi vagy rendeleti szabályozás, liberalizáció

A hatósági árak kialakításának jellemzői

- Kihez kapcsolódik a cél?

Az eladói vagy a vevői oldalhoz

- Ki határozza meg – ki az árhatóság?

Minisztérium, önkormányzat vagy egyéb szervezet

- Milyen módon?

Alkalmanként egyedileg meghatározva vagy előre kihirdetett mechanizmus szerint

- Mennyi?

Költségáralapon vagy más eljárással meghatározott

Díjmechanizmusok kialakítása

- A hatósági árak meghatározásának alkalmazott módszere
- Nem a konkrét árat, hanem a díjmegállapítás módját rögzíti
- Induló díjak és az induló díjak közötti időszakok árai
- Jogszabályban vagy szerződésben kerül rögzítésre
- A jó díjmechanizmus jellemzően nem igényel „kézi beavatkozást”
- Elsősorban költségalapú árképzésnél használják
- Az ismert példák: villamos energia szektor, más közüzemi szolgáltatások

A jó díjmechanizmussal szembeni elvárások

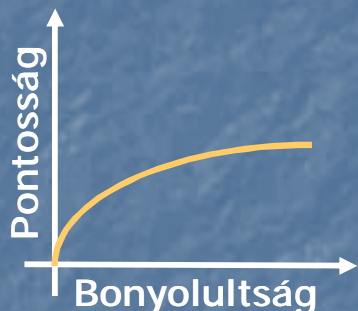
- Minden érintett számára legyen kellően transzparens és ellenőrizhető
- Kiszámítható áralakulást eredményezzen
- A lehetőségek szerint legyen egyszerű és áttekinthető
- Szolgálja a hatósági ár kialakítását eredményező célt

Két megjegyzés a bizalomról

- Nem elég kialakítani – be is kell tartani
- Mindig fontos a megfelelő kommunikáció (miért kell, miért módosul, ...)

Kérdések a (költségalapú) díjmechanizmus kialakításakor

- Pontosság vs. egyszerűség

- A díjmechanizmus mint ösztönzési eszköz (költséghatékonyság, fejlesztések kérdése)
- A piaci környezet változásának kockázatai és azok kezelése (előre látható és nem látható változások)
- Mennyi idő teljen el az induló díjak meghatározása között?
- Árhatóság és tulajdonos – egy érdekes példa

A hatósági ár mint az állami újraelosztás eszköze

- A hatósági árak egyes társadalmi csoportok támogatásának szolgálatában
- Három példa: mezőgazdaság, tömegközlekedés és villamos energia

Mi a cél? Mi az eszköz?

A hatósági árak jellemzően növelik az jövedelem-újraelosztás mértékét. De nem biztos, hogy az újraelosztás a hatósági árakon keresztül valósítható meg a leghatékonyabban!

- Egy ötlet: Hatósági árak helyett célzott támogatás
- Aki fizet – 1.: az adózó (alapeset)
- Aki fizet – 2.: a „gazdag nagybácsi” (speciális eset)?

A jelenlegi helyzet – tendenciák, záró gondolatok

- Liberalizáció és a hatósági árak leépítése
- USA vs. EU: a különbségek csökkennek
- Egy példa: a villamos energia

- A hatósági árak növelhetik a társadalmi jólétet, komfortérzetet de ez sokszor a versenyképesség rovására megy
- Ésszerű cél lehet olyan megoldások kialakítása, amely kisebb szerepet adva a hatósági árszabályozásnak tudja növelni a társadalmi jólétet úgy, hogy a lehető legkisebb mértékben torzítja a piaci mechanizmusokat

Köszönöm a figyelmet!

Kérdések?

daniel.sugar@tigres.hu

www.tigres.hu